
תום בית-אל

התשובה טמונה כבר בשאלה. לעם היהודי זכות להיות "עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית". איזו מדינה תהיה זו, ואילו מוסדות יהיו בה? מאז היווסדה עוררה ישראל אהדה בעולם בזכות היותה דמוקרטית. בהגדרה זו כלולה השוואה מפורשת או מרומזת למדינות ערב, הסובבות אותה. אין ספק שמדינות ערב אינן דמוקרטיות. ואולם הטענה שישראל ראויה להערכה או להגנה משום שהיא דמוקרטית איננה משכנעת. אין בה כדי להלהיב. לצה"ל נוסח קוד אתי חדש ולפיו הצבא מגן על ה"דמוקרטיה". זו טענה מגוחכת והיא עלבון לנופלים במערכות ישראל (הקוד גם אינו מזכיר כלל את ארץ ישראל או את המדינה היהודית).

דמוקרטיה איננה אלא שיטה להחלפת נושאי משרות שלטוניות. תומכיה משתעבדים לדמוגרפיה. אם היהודים אינם רוב, כיצד תוכל האומה היהודית להיות דמוקרטית? דבקות יתרה בדמוקרטיה תסכן את המדינה בעתיד. מאז 1948 גדל מספרם של הערבים, המתגוררים בתוך גבולות הקו הירוק, ביתר מהירות ממספרם של היהודים, אפילו לאחר חמישים שנות עלייה. בכנסת הראשונה היו שני חברי כנסת ערבים. היום יש אחד-עשר. בזמן מלחמת ששת הימים היו הערבים הישראליים עשירית מהאוכלוסייה, וכיום הם קרובים יותר לעשרים אחוז. אין צורך לפרש מה יהיו התוצאות של המשך מגמה זו.

אין ספק שהדמוקרטיה הועילה לישראל מבחינות מסוימות. לולא נבלם כוחן של האליטות החילוניות בידי הרוב, הם היו כבר מוסרים את רוב שטחי הארץ לידי הערבים. אף על פי ששמעון פרס הוליד מצב מסוכן מאוד לביטחון המדינה, בעת כהונתו, הוא כיבד את הדמוקרטיה וראה בה את המצב המיטבי של האנושות, ועל כן קיבל את הכרעתה. ואולם בעת ובעונה אחת שולם מחיר יקר בעבור הדמוקרטיה. חברי הכנסת הערבים תמכו בהסכם ה"שלום" שנחתם באוסלו. רבין ופרס נזקקו לתמיכתם כדי לאשר את ההסכם בכנסת. אם אי פעם תידון השאלה מיהו יהודי בכנסת ייתכן שתוכרע בקולותיהם של הערבים – עוד אבסורד.

שיבת ציון לאחר אלפיים שנה הייתה מאורע היסטורי, והיא לא התרחשה כדי שתיכון עוד דמוקרטיה, שתהיה אור לגויים. מדינות אחרות, שאין צורך לנקוב בשמן, הן כבר מופת דמוקרטי. מדינת ישראל קמה כדי למלא שליחות נעלה יותר.

כדי שתשגשג צריכה ישראל למשוך אליה יותר יהודים מרחבי העולם. ואולם העולים אינם באים, וגם 350,000 הישראלים שהיגרו לארצות־הברית אינם חוזרים, משום שכלכלת ישראל עדיין נתונה לפיקוח הדוק והיא סוציאליסטית באופייה. המנהיגות הוותיקה של הליכוד לא הצליחה לשנות מבנה כלכלי זה – ואולי אף לא ניסתה. ראש הממשלה בנימין נתניהו מודע לבעיה אך עד היום לא השיג כמעט מאומה. דור צעיר יותר של מנהיגים הוא שחייב למצוא את הדרך לרסן את כוחה של ההסתדרות, להפחית את שיעורי המס הגבוהים, ולבטל את זכויות־היתר של חברות המונופול הממשלתיות.

היקף התערבותה של הממשלה בכל התחומים התרחב, גם לאחר שאמונתם הסוציאליסטית של הדורות המייסדים דעכה בהדרגה, גם כששטף את הארץ דור חדש של עולים מרוסיה, חפים מכל אשליה סוציאליסטית. הכלכלן אלבין רבוקשה טוען בצדק, שהסיוע האמריקני והסיוע מיהדות התפוצות (המסתכם ביותר משבעה מיליארדי דולרים לשנה) מאפשר לשיטת ההקצבות הישראלית הבלתי יעילה להמשיך ולשגשג. עניין זה מביא אותנו לנושא סיוע החוץ. יש לקוות שהישראלים יראו סוף־סוף את סכנותיו. הסיוע משמש בידי משרד החוץ האמריקני אמצעי ללחוך על ישראל לקבל את העמדה הערבית במשא ומתן. העמדה "שטחים תמורת שלום" היא הרסנית בעיקר משום שלפיה ישראל היא האשמה בהעדר השלום, מאחר שהיא מסרבת למסור שטחים. ואם ראש ממשלת ישראל ושר החוץ שלה כבר קיבלו עמדה זו, למה זה ידחו אותה ושינגטון, לונדון ופריס?

יותר מבכל מאורע היסטורי אחר ניכרת יד ההשגחה העליונה בלידתה המחודשת של ישראל לאחר גלות ארוכה כל כך ובתחיית השפה העברית, לאחר שכמעט נשכחה. ואולם אין לשאוב עידוד מידיעה זו. מתנות האל אינן מתנות חנם. כשם שהוא יכול לגמול חסד, הוא יכול גם להעניש. לפיכך מטריד כל כך ניסיונם של הפוסט־ציונים למסור לזרים את מתנת האל – השטחים. "הציבור כבר עייף מלשאת דור אחר דור את הציונות על כתפיו", כתב לאחרונה בעל טור שמאלני. "ישראל מוכנה לסגת בקלות ממקומות שהיו ערש היהדות" בתמורה "לביטחון אישי וחיים נורמליים".

מסופקני אם תקווה זו תתממש. יהודים חילונים, המתכחשים להשתייכותם ל"עם נבחר" ומבקשים מפלט בנורמליות – בדמוקרטיה, יש אומרים – מבקשים את הבלתי אפשרי. אם יצליחו להתכחש לחלוטין למורשתם ייכחדו. הם אינם מגדילים את מספרם. נראה שרק המאמינים מקיימים את הצו "פרו ורבו". הנאורים מספרם מתמעט והם נידונים לטמיעה (מכך אפשר להסיק, שגם השמאל החילוני ימאס עד מהרה בדמוקרטיה. ואם יימשכו המגמות הדמוגרפיות הקיימות, בתוך שני דורות יהיו החילונים מיעוט מבוטל בקרב האוכלוסייה, שתהיה חרדית ברובה). מובן שנבחרות יוצרת אי נוחות. היא גם מנוגדת לעיקרון המודרני של שוויון כל בני האדם. נבחרות עלולה לעורר אנטישמיות ורדיפות, הלא כן? קל יותר להתמזג, להתבולל, למלא תפקיד שולי על במת ההיסטוריה. ואולם על השואפים לנורמליות לדעת שאין להפוך את ארץ הקודש למועדון הים התיכון, בלא לשלם מחיר כבד על חילול הקודש.

קשה להסיק מסקנות לגבי העתיד על בסיס העבר. תחזית מעין זו לא תוביל אלא למסקנות מטעות. ואולי עדיף כך כשהדברים אמורים בישראל, משום שהיום נראה שאין העתיד צופן אלא אי שקט ואלימות. ההסכמה הלאומית הישנה פינתה את מקומה למחלוקת בין חילונים קיצוניים לדתיים קיצוניים, הבזים זה לזה ושונאים זה את זה. האליטות הישנות, אם ימשיכו להתקיים לאורך ימים, יתגעגעו אל חמישים שנותיה הראשונות של המדינה ויראו בהן תקופה שלווה יחסית, שבה מצאו המואסים באירופה שלווה פסטורלית בקיבוצים, למרות המלחמות ושאר המאורעות עוכרי השגרה שפקדו את ישראל.

אולם בינתיים, ככל שנמשך מאבקה של ישראל בעולם הערבי, כך גוברת בדידותה בעולם כולו. בעיתונות מתוארת עמדת נתניהו כעמדה ה"פרו-ישראלית" – הודאה מרומזת בכך שעמדת ערפאת היא עמדה "אנטי-ישראלית". נראה שישראל נעשית פחות ופחות אהודה באירופה, עד כי נשיא צרפת בקושי שמר על כללי הנימוס הדיפלומטי במהלך ביקורו בארץ בשנת 1996. אפשר לנחש שתקריות וגילויי איבה כאלה ילכו וירבו, ובסופו של דבר תהיה ישראל מבודדת בעולם. ייתכן שזו כוונתו של האל. אם כך יקרה יש לקוות שהתפילות ושמירת המצוות יכפרו על עוונותיהם של הפוסט-ציונים, שמאסו במורשתם ובחרו ללכת בדרך המסוכנת של התכחשות לאמונת אבותיהם.

תום בית-אל הוא כתב השבועון האמריקני אמריקן ספקטייטר בווישינגטון.